

Nejnovější vývoj východoslovanských jazyků

Dějiny východoslovanských jazyků 12

Mgr. Vladislav Knoll, Ph.D.

Verze 3 (15.4.2024)

Obsah

1. Společenské změny a jejich vliv
2. Rusko a ruština
3. Ruština mimo Rusko
4. Ukrajina
5. Bělorusko
6. Rusínština
7. Další variety

Карітас Чехії

ІНФОРМАЦІЙНА ЛІНІЯ

українською та чеською мовою

по, ср, пт: 9–12, 14–17 годин

☎ (+420) 731 432 431

e-mail: ukraina.info@charita.cz

ІНФОРМАЦІЮ ПРО

- перебування в Чехії
- працевлаштування
- систему соціальних послуг
- медичне обслуговування
- навчання
- вирішення життєвих ситуацій

ДОПОМОГА по телефону при заповненні анкет

ПЕРЕКЛАДИ по телефону на урядах та інших інстанціях

ПЕРЕКЛАДИ пов'язані з перебуванням у Чехії

Пропонована послуга БЕЗКОШТОВНА. Платите тільки ціну дзвінка за тарифом Вашого оператора. Послуги надаються АНОНІМНО.

Charita
Česká republika

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

www.charita.cz/infolinka

An aerial view of a modern city skyline at dusk. The sky is a mix of orange and purple. Several skyscrapers are illuminated with blue and white lights. A river flows through the city, and a bridge is visible in the foreground. The text "Společenské změny a jejich vliv" is overlaid in the center.

Společenské změny a jejich vliv

Společenské změny

- **ekonomické změny**
 - přechod ke kapitalismu
- **globalizace**
 - rozšíření výuky angličtiny, tlak anglo-americké kultury
 - snaha o převzetí západního životního stylu
- **liberalizace:**
 - svoboda slova a přesvědčení - prochází určitým vývojem
 - obnovení religiozity,
 - reinterpretace minulosti
- **digitální revoluce**
 - šíření počítačů v 90. letech
 - akcelerace od 1. desetiletí 21. století: Internet, mobilní telefony, propojení technologií

TRADE-IN B **Sulpak**

МЕНЯЕМ
СТАРЫЕ ГАДЖЕТЫ

НА НОВЫЕ!

*Подробнее об условиях обмена читайте на странице акции

The advertisement features a red Samsung smartphone in the center, surrounded by glowing yellow rings. The background is split diagonally from the bottom-left to the top-right, with a dark grey upper half and a bright red lower half. The text is in white and yellow, with the Sulpak logo in red and white.

MULTI MOTORS

ТРЕЙД-ИН

С ВЫГОДОЙ 1500 BYN

МЕНЯЕМ СТАРЫЙ АВТО НА НОВЫЙ CHEVROLET

CHEVROLET

The advertisement shows a silver Chevrolet Cobalt on the right and a small white car on the left, with a large red arrow pointing from the old car to the new one. The background is a light blue sky with a city skyline silhouette. The Multi Motors logo is in the top left, and the Chevrolet logo is in the bottom right.

УТИЛІЗАЦІЯ!

МІНЯЄМО СТАРУ ТЕХНІКУ

(БУДЬ-ЯКОЇ МАРКИ)

НА НОВУ ЗІ
ЗНИЖКОЮ 30%!

*Акція діє з 1.11.2016 - 30.11.2016

REDMOND — Даруйте червоне!

Výměna slovní zásoby

- Návrat primárních významů **křesťanské terminologie**:
 - rus. *крестить, исповедоваться, мощи, монах, панихида*
 - ukr. *хрестити, сповідатися, мощі, чернець, панахида*
 - běl. *хрысціць, спавядацца, мошчы, манах, паніхіда*
- Aktivizace **dříve zastaralých pojmů** (např. reklama, pop-kultura, média):
 - rus. *колдун, ведьма, заговор, знахарь, приведение*
 - ukr. *відьмак, відьма, змова, знахар, привид*
 - běl. *вядзьмак, ведзьма, змова, знахар, прывід*
- **Dearchaizace**:
 - rus. *чиновник, сыщик, фискал*,
 - rus. *губернатор* (vs. *голова обласної ради, председатель исполнительного областного комитета*), *полиция* (= ukr., vs. běl. *милиция/міліцыя*), *Дума* (vs. *Верховна Рада, Совет Рэспублікі*)
- **Deaktualizace**
 - *Товарищ (товариш/таварыш) → Господин (Пан)*
- **Přehodnocení sémantiky**
 - rus. *белый офицер, большевик/більшовик*, ukr. *бандерівець, націоналіст/націоналіст*

Primární výpůjčky

- **Vyznys:** билборд, бренд, имейл, инсайдер, пиар, икр. билборд, бренд, емейл, Инсайдер, пиар
- **Informatika:** имейл, интернет, ноутбук, сайт, чат, чип, планшет, икр. емейл, интернет, ноутбук, сайт, чат, чип, планшет
- **Životní styl:** Скинхед, трансвестит, секонд-хенд, фитнес, шоппинг, икр. Скинхед, трансвестит, секонд-хенд, фитнес, Шопинг
- **Preference cizích slov:** презентация (представление), эксклюзивный (исключительный), икр. презентація (представлення), ексклюзивний (винятковий)
- **Zvýšení úrovně:** бутик, хостис, велнес, икр. бутік, хостіс, велнес
- **Specifikace:** римейк (переделка кино), саундтрек (запись в кино), шоп (магазин, торгующий заграничными товарами), киллер (профессиональный убийца), икр. рiмейк (переробка кіно), саундтрек (запис в кіно), шоп (магазин, що торгує закордонними товарами), кілер (професійний вбивця)
- **Ocenění:** элитный, престижный, эксклюзивный, сексуальный, икр. елітний, престижний, ексклюзивний, сексуальний
- **Aktualizace výpůjčky:** клеймо, икр. také тавро (také лэйбл/лейбл), марка, ярлык/ярлик

Další typy výpůjček

- **Sekundární**
 - Пилот/пілот ,letec‘, nově ,jezdec formule‘, ,pilotní díl atd.‘
 - Формат ,rozměr‘, nově ,charakter‘, ,způsob zápisu digitální informace‘
- **Smíšené:**
 - web-служба, VIP-обслуживание/VIP-обслуговування, TV-програ(м)ма
- **Morfematické**
 - супер-, экс-, пост-, -ация, шоу-, -инг, секс-, -мен, и(из)рова абельный, -(т)ор/(т)ер, арт-, бизнес-, интернет-
- **Morfologická adaptace** (v reklamách):
 - топовый/топовий, суперский
- **Kalky**
 - Самообслуживание/Самообслуговування (self service), высокие технологии/високі технології (хай тек, high technologies), ястреб (hawk), продвинутый этап/просунутый этап (advanced), горячая/гаряча точка (hot spot), промывание мозгов/промивання мізків (brain washing, už z 1956), мыльная опера/мильна опера (soap opera), заниматься любовью/займатися любов'ю (to make love), желтая пресса/жовта преса (yellow press), связи с общественностью/зв'язки з громадськістю (public relations)

Rusko a ruština

Kontext

Gorbačovova éra (1985-1991)

- 1985 Gorbačov gen. tajemníkem > perestrojka
- 1991 **rozpad SSSR** a založení СНГ

Jelcinova éra (1991/2-1999)

- 1991-2000 snaha Tatarstánu o osamostatnění mírovým způsobem
- 1992 začátek přechodu ke kapitalismu
- 1994-6, 1999-2000 Čečenská válka
- 1997 Svaz Ruska a Běloruska
- 1998 zhroutil ekonomiky

Putinova éra (od 2000)

- 2005-11 dočasné zrušení volby hlav regionů
- 2014 začátek ukrajinské krize a připojení Krymu
- 2015 založení Eurazijského ekonomického svazu (Běl., Kaz., Kyrg. Arm.)
- 2022 napadení Ukrajiny armádou Ruské federace s podporou Běloruska a okupace JV Ukrajiny, ztřešení režimu

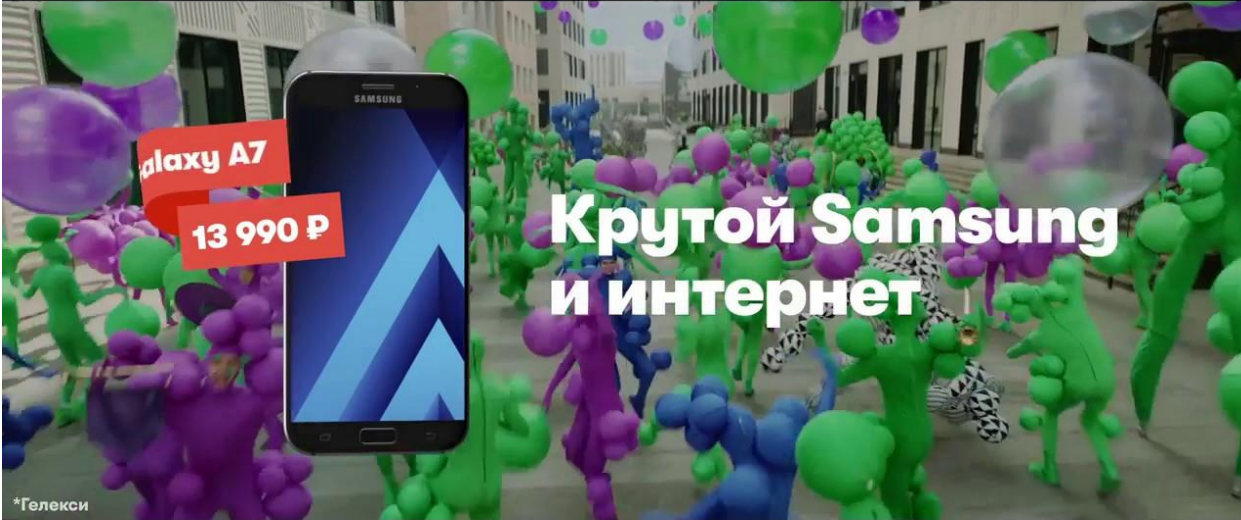
Jazyky Ruska (kromě ruštiny)

- **Největší místní mateřské jazyky** (2020): tatarština 4,07 mil., čečenština 1,64 mil., baškirština 1,32 mil., avarština 908 tis., čuvaština 800 tis., arménština 675 tis., kabardino-čerkesština 609 tis., darginština 587 tis., kumyčtina 524 tis., ingušťina 507 tis.
- **Republikánské státní jazyky:** 22 (+ 2 na Krymu) + Dágestán (языки народов Дагестана, 13 jich je psaných)
- **Další jazyky s úředním statusem** (13) s možností použití v lokální administrativě
- **Vyučovací jazyky:** 25 v roce 2013/14, od té doby stále klesá, nejpoužívanější: [tatarština](#), baškirština, avarština, jakutština ([20% v 2022/23, předmět 31%](#)), čuvaština ([6% žáků v 2022, 37% předmět](#)). Zákonně garantováno právo na vzdělání v rodném jazyce, ale není nabídka.
- **Povinná výuka jazyka na úrovni republiky:** tatarština (od 90. let do 2017), komi ([2011-2017](#)), kalmyčtina, osetština, čuvaština, baškirština do 2013, erzja/mokša 2006-2010, čečenština
- 2018 zákon [Об образовании в Российской Федерации](#): federálně zrušena výuka povinná výuka *titulního* jazyka na republikové úrovni (nahrazeno předmětem *mateřský jazyk*)
- 2022 zákon [Об утверждении федеральной образовательной программы начального общего образования](#): zavedení předmětu státních jazyků republik jako i pro nerodilé (nepovinné), cílem schopnost základní komunikace

Slang

- **Vlastní žargon:** *прикид, приколы, кайф, беспредел, шмотки* (< jidiš < polš.)
- **Slovotvorba:** *висяк, порнуха*
- **Změna významu:** *крыша поехала, наваривать бизнесом, мочить, достать кого-нибудь*
- **Z amerického slangu:**
 - **Výpůjčky:** *баксы* (< bucks), *фэн* (< fan)
 - **Kalky:** *крутой* (< cool), *зеленые* (< green), *травка* (grass)

Galaxy A7
13 990 Р

Крутой Samsung и интернет

*Гелекси

С 15.08.18 по 07.10.18 для абонентов тарифов «Включайся!» (кроме «Открывай», «Общайся Акция», «Смотри Акция») за 13990 р. предоставляется смартфон Samsung Galaxy (Гелекси) А7 (2017) и опция «Акция в 10 раз больше интернета» на 12 месяцев при внесении 3000 р. на банковскую карту МегаФон. Эмитент карты — ООО «Банк Раунд». Цена смартфона вне акции — 16990 р. Количество товара ограничено. Подробности на www.megafon.ru.

Достали пробки?
probok.net

14 июля
презентация
исследования
«ДОРОЖНЫЕ
ПАРАДОКСЫ»

Sémantika

• Rozšíření významu

- *Пользователь* ‚uživatel věci v právnické mluvě, nově ‚uživatel počítače, internetu atd.‘
- *фигурант* ‚statista‘, nově ‚zájmová osoba, osoba spojená s trestným činem‘
- *Раскрутить* ‚rozplést‘ → ‚roztočit‘ → ‚odhalit + rozběhnout činnost; zviditelnit něco/někoho‘
- *Пакет* ‚papírový obal‘ → ‚plastový sáček‘
- *Озвучить* ‚ozvučit (film)‘ → ‚sdělit‘
- *авторитет* ‚autorita‘ > (*криминальный авторитет*) ‚šéf kriminální skupiny‘
- *мачка* ‚trakař‘ > ‚auto‘

• Defrazeologizace

- *Расстрелять, казнить* ‚vykonat nejvyšší trest‘ → ‚zabít‘
- *Завязать* ‚přestat vykonávat trestnou činnost‘ → ‚přestat‘

• Hyperonymizace

- *Хит* ‚populární hudební číslo‘ → ‚cokoli populárního‘

• Desynonymizace

- *Майка* ‚tílko‘, *футболка* ‚triko‘ (u Ožegova ještě totéž, u Ušakova jen *футболка*)

• Enantiosémie:

- *тюремщик* původně ‚žalářník‘, + ‚stávající i bývalý vězeň‘, *обещать* ‚повышение зарплаты‘ + *обещать* ‚повышение цен‘

• Nové metafory:

- *локомотив* ‚движущая сила‘, *отмывать деньги* (to launder money), *финансовые потоки*, *концерты* *плавно перетекающие в банкет*, *сливать* *информацию*, *дочернее общество*, *копировать* → *клонировать*, *крот* ‚špión‘ (mole), *динозавр рока*

Mluvnické jevy

- **Přechylování:** *снайпер, снайперша, бизнесмен — бизнеследи/бизнесменша, заказчик — заказчица*
- **Perfektizace:** *обещать — пообещать, формулировать — сформулировать, организовать — организовывать, работать - отработать*
- *позвонить — перезвонить - отзвониться - сделать звонок, отследить — отслеживать*
- **Rozvoj akt. part. fut.:** *добровольцы, желающие зарегистрироваться, автосалон2018, вот-вот открывающий двери для широкой публики, Новинки, наверняка интересующие каждого, по предварительным расчетам составляющий 13 процентов от заработной платы, всегда найдется человек, сумевший перевернуть твою жизнь*
- **Tendence skloňování původně neskloňných:** *пианино, казино, бюро, ателье*
- **Používání 1.pl. místo 2. os. v oslovování podřízených:** *Что делаем? Куда идем?*

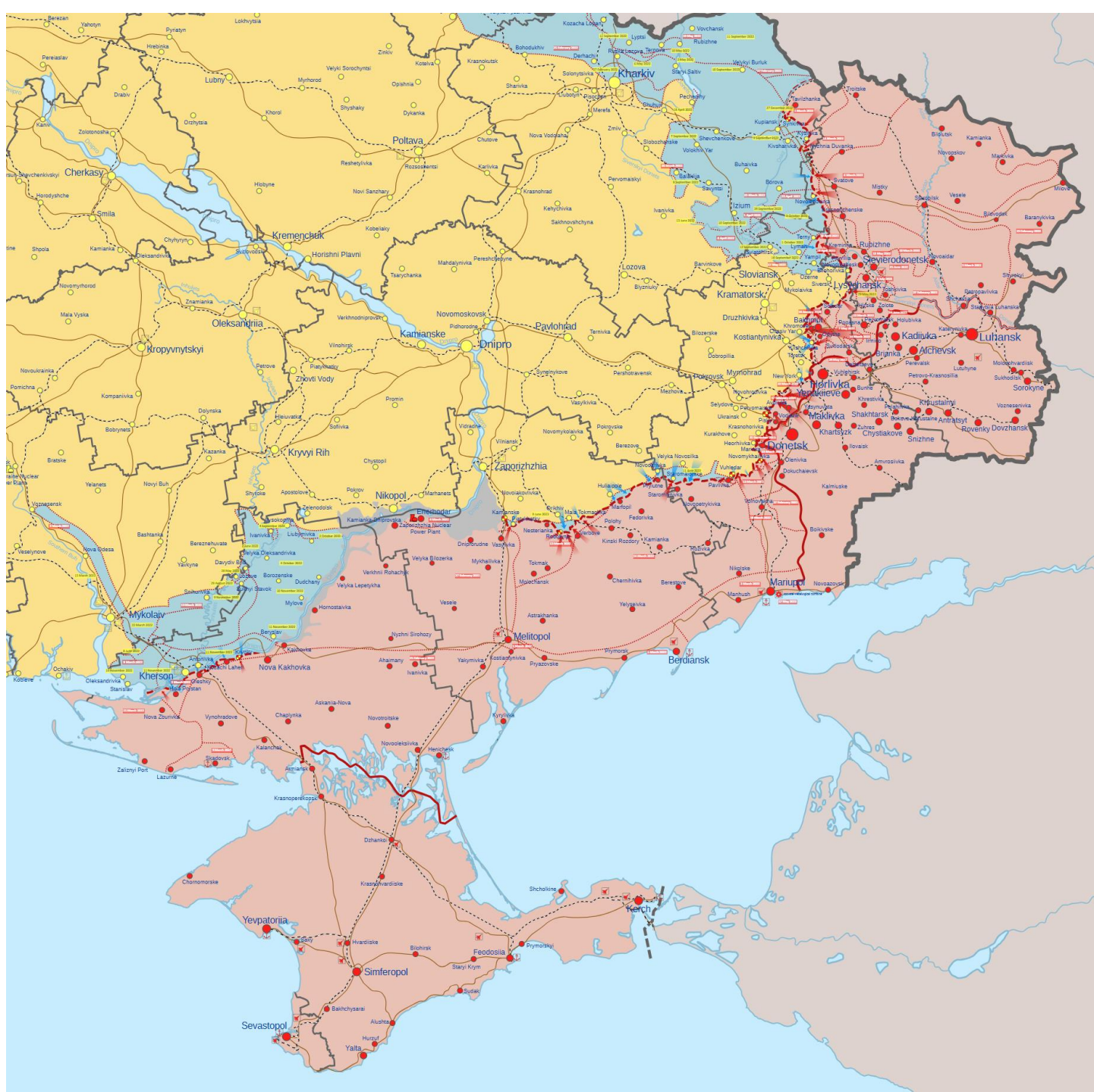
Ли Одден Продающий КОНТЕНТ

Как связать контент-маркетинг, SEO
и социальные сети в единую систему

Jazyk a rusko-ukrajinská válka

- **Milníky**
 - 2014 obsazení Krymu, separatistické Donecké a Luhanské lidových republik (DNR a LNR)
 - 24.2.2022 invaze V. V. Putina na Ukrajinu, do konce roku 2022 udržena okupace jihovýchodní Ukrajiny včetně anexe DNR a LNR
- **Jazyková politika na okupovaných teritoriích**
 - 2014 ukrajinština formálně zachovala status úředního jazyka, reálně používána minimálně
 - Březen/červen 2020 vyloučení ukrajinštiny ze školství a z administrativy DNR/LNR
 - 2022 nahrazení ukrajinské administrativy a školství na ruštinu na dalších teritoriích, formálně deklarována možnost výuky ukrajinštiny fakultativně jako mateřský jazyk, projekt vytvoření vlastní „ruské“ normy (классический украинский язык)
- **Situace ruštiny na Ukrajině**
 - Spontánní odmítání ruštiny řadou ruskojazyčných

Jazyk války a propagandy

- **Hate speech:** недружественные страны, коллективный Запад, англосаксы, украинские нацисты/нацики
- **Eufemismy:** специальная военная операция (СВО), двухсотый (убитый) прилет (бомбы), линия соприкосновения (фронт), перегруппировка войск; маневр (отступление), работают по Белгородской области (обстреливают), новые территории
- **Tabuizace:** Нет в***е
- **Nové pojmy:** мобики/чмобики, релоканты, зэтники и нетвоиняшки
- **Aktualizace vojenského žargonu:** мирняк, передок (передовая), тероборона, зеленка (лесополоса), птурить (уничтожать вражескую бронетехнику с помощью противотанковой управляемой ракеты)
- **Symbolika písmen Z a V:** За победу, ОтВага, Z-патриот, Z-демонстрация, Z-священник
- **Předpona de-:** дебандеризация, деевропеизация, демакдональдизация

Страна и мир 1 - 10 Спорт 16 - 17 За границей ЕС 11 - 15 Легко! л1 - л4 Что и Как чк1 - чк4 Частные объявления чж1 - чж4 Телемост

Russkij Berlin | Russischsprachige Wochenzeitung für Berlin

№ 14 | 1085 | ISSN 1431-3650 | 1,90 EUR

Наше общество - русский язык

РУССКИЙ БЕРЛИН

10.04.17
16.04.17

Еженедельная
независимая

Сначала Париж

Поиграем
в войну?

Цветы жизни в вашем саду. Энциклопедия матери и ребенка

Терапия в Санкт-Петербурге

наши...
вашим
Сербии состоялись прези...

«Русь Москвы»

Здоровье / Медицина / Жизнь

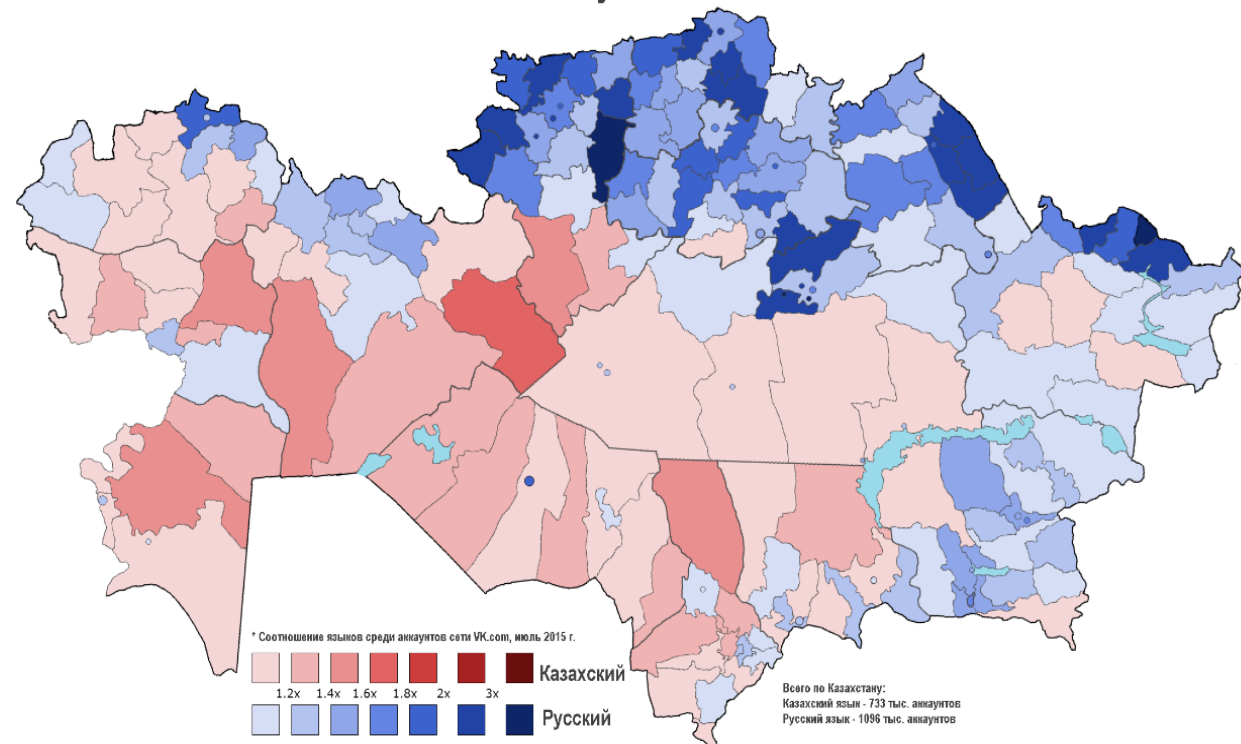
Европейское издание
№4 (125) апрель 2017

Barcode and price tag: 1,90€

Jazyková situace ruštiny v Kazachstánu

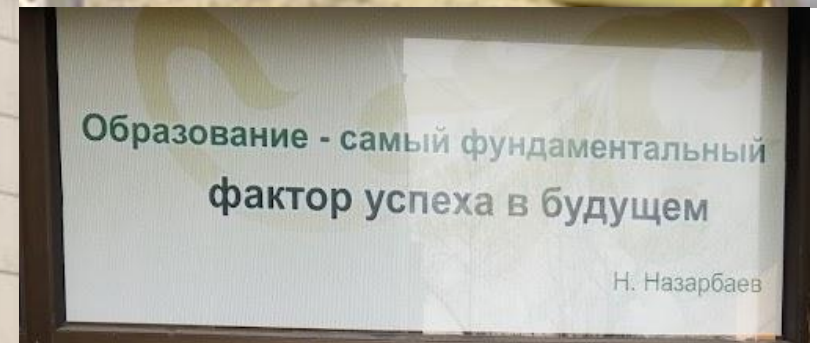
- **Ruskojazyčné skupiny v Kazachstáně**
 - Etniční Rusové – primárně monolingvní
 - Etniční Kazaši
 - Kazašskojazyční (většinou bilingvní)
 - Ruskojazyční (zejména města na severu země)
 - Jiné národnosti – původně první jazyk ruština, noví migranti z turkických zemí přecházejí ale rovnou na kazaštinu.
- **Znalost jazyků (2009)**
 - Kaz. 74% rozumí, 65% čte, 62% píše
 - Rus. 94% rozumí, 88% čte, 85% píše
- **Etnika (1990-1996 exodus lidí ruské a německé národnosti, místo nich příslušníci turkických etnik):**
 - 1989: 40% kaz., 38% rus., 6% něm., ...2% uzb.
 - 2016: 66% kaz., 21% rus., 3% uzb....1% něm.
- **Vyučovací jazyky ZŠ**
 - 1991/2 38% kaz., 37% rus., 24% smíšen. 9% uzb.
 - 2020/1 65% kaz., 32% rus., 2,4% uzb., 0,5% uйғ.
- **Typická slova:** *аким(ат), аул, барымта*

Казакский язык VS Русский язык в Казахстане*

Jazyková politika Kazachstánu

- 1989 **Zákon o jazycích v Kaz.** → Ústava (1995) > **1997**
 - В Республике Казахстан государственным является казахский язык.
 - В государственных организациях и органах местного самоуправления наравне с казахским официально употребляется **РУССКИЙ ЯЗЫК**.
- **Purismus:** očištění od rusismů a mezinárodních slov – proces zastaven 2012 (modernizace)
- 2006 začátek programu **převedení administrativy na kazaštinu**
- 2007 začátek programu **Триединство языков** – trojjazyčného školství – kazaština (stát. jaz.), ruština (jazyk mezinárodní komunikace), angličtina (jazyk globální ekonomiky) > cílem, aby celé obyvatelstvo hovořilo perfektně všemi třemi jazyky
- 2017 schválen plán přechodu kazaštiny **na latinku** do r. 2025, 2023 pozastaveno
- 2023 vyhlášena **nová jazyková politika** (do 2029) – zvýšení role a přítomnosti kazaštiny, úroveň znalosti stát. jaz. (35% > 2029: 50% B2)

Ruština v dalších zemích Střední Asie

- **Kyrgyzstán** (ЕАӘС):
 - ruština hlavně v ekonomice, tisku, odborné lit., převládá v tisku, na venkově ale úroveň znalosti klesá
- **Tádžikistán:**
 - 1998 fakticky se přestal používat v adm., znalost podporována pracovní migrací do Ruska, možnost dvojího občanství
- **Uzbekistán:**
 - do začátku 21. stol. perzekuce etnických Rusů, zlepšení situace ruštiny od 2005 (partnerství s Ruskem)
- **Turmenistán:**
 - již za SSSR nejnižší znalost ruštiny, derusifikační politika za S. A. Nijazova – 1997 zrušení ruských novin, 2002 zakázán dovoz ruských periodik

2009-11	Písmo místního jazyka	Rusové	Status ruštiny	Umí rusky	Ruština vyučovací jaz.
Kirgízie	cyr.	9%	úřední (2000)	37,50%	27,30%
Tádžikistán	cyr.	0,50%	jaz. mezinárodní komunikace	asi třetina	2,80%
Uzbekistán	lat. (1993)	2,70%	0 (od 2004)	asi 40%	4,30%
Turkmenistán	lat. (1993)	2,70%	0	8,80%	1,20%

Ruština v dalších zemích mimo EU

- **Ázerbajdžán**

- 1,3% Rusů, umí rusky asi 20%, 1992 latinizace, ruština – cizí jazyk
- 2002 ruština fakultativní cizí jazyk, jediný
- Omezování ruštiny ve sdělovacích prostředcích
- Soukromé školy anglicky nebo turecky

- **Arménie (ԵԱԶՇ)**

- 0,2% Rusů, 60% umí (2011), ruština: povinný 1. cizí jazyk, 1991-1995 derusifikace, 1993 jen arménština úřední, 1997 smlouva s RF o přátelství (znovu se otevřely školy s rus. jaz. vyučovacím)

- **Gruzie**

- úřední gruzínština, 1% Rusů, 20-55% umí, 2008 válka s Ruskem – zákaz vysílání ruských kanálů, vyučovací jaz., 8,5% (2011), cizí jazyk, angličtina povinná jako 1. cizí jazyk

- **Moldávie**

- Rumunština státní jazyk, garance zachování a rozvoje ruštiny a dalších jazyků, 68% obyvatel umí, do 2018 povinná ruština na střední škole.
- Denně používá ruštinu 14,5% (2014, Rusové a Ukrajinci)
- V Gagauzii má ruština status úředního jazyka vedle gagauzštiny a moldavštiny

- **Území, jejichž faktický status neodpovídá mezinárodně uznanému:**

- *de facto* dominantní ruština: Abcházie, Jižní Osetie, Podněstří, okupovaná část Ukrajiny

Ruština v EU

- 2012: 1,13 % obyvatel EU hovoří rusky jako mateřským jazykem, 3,84% umí rusky (<https://languageknowledge.eu/>),
- Menšinový jazyk ochraňovaný Evropskou chartou regionálních a menšinových jazyků: Polsko, Rumunsko, Finsko. **Status**:
 - **Německo** (až 3 miliony mluvících mateřským jazykem) - často ruskojazyční Němci ze Střední Asie, velké množství médií v ruštině <https://pressaru.de/>
 - **Lotyšsko**: Lotyština jediný státní a úřední jazyk – povinnost znalosti (podmínka občanství pro potomky lidí přistěhovavších se po 1941), ochrana livštiny (vymřela 2013), vše ostatní cizí jazyk; Rusové (2011): 26,9% (přibližně tolik jako vyučovací jazyk) – postupné ořezávání předmětů v ruštině; Umí rusky (2011): 80%; 2012 referendum ohledně statusu ruštiny – odmítnut úřední status
 - **Litva**: litevština státní jazyk, 2011: 6,3% Rusové (3,7% učí se v ruštině), znalost ruštiny 63%, vyučován fakultativně jako 2. cizí jazyk
 - **Estonsko**: Estonština státní jazyk, Rusové 25,4% (2012), Kvóty pro použití ve sdělovacích prostředcích, Dvojjazyčný deník Postimees, učí se jako fakultativní 2. cizí jazyk
- Od roku 2022
 - 2023: přes 8 milionů Ukrajinců, snad přes milion Rusů a skoro 200 tisíc Bělorusů (od 2020)
 - Zvýšení počtu rusky mluvících nebo mluvících různých variant mezi ruštinou a ukrajinštinou v určitých zemích (zejm. Polsko, Německo, Česko)
 - Ukrajinština se stala součástí jazykové krajiny řady zemí (tj. informace nejsou rusky)
 - Obecné snižování zájmu o ruštinu

Ukrajina

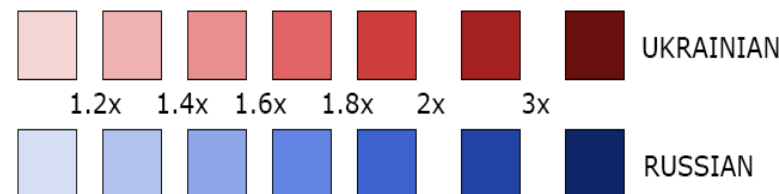
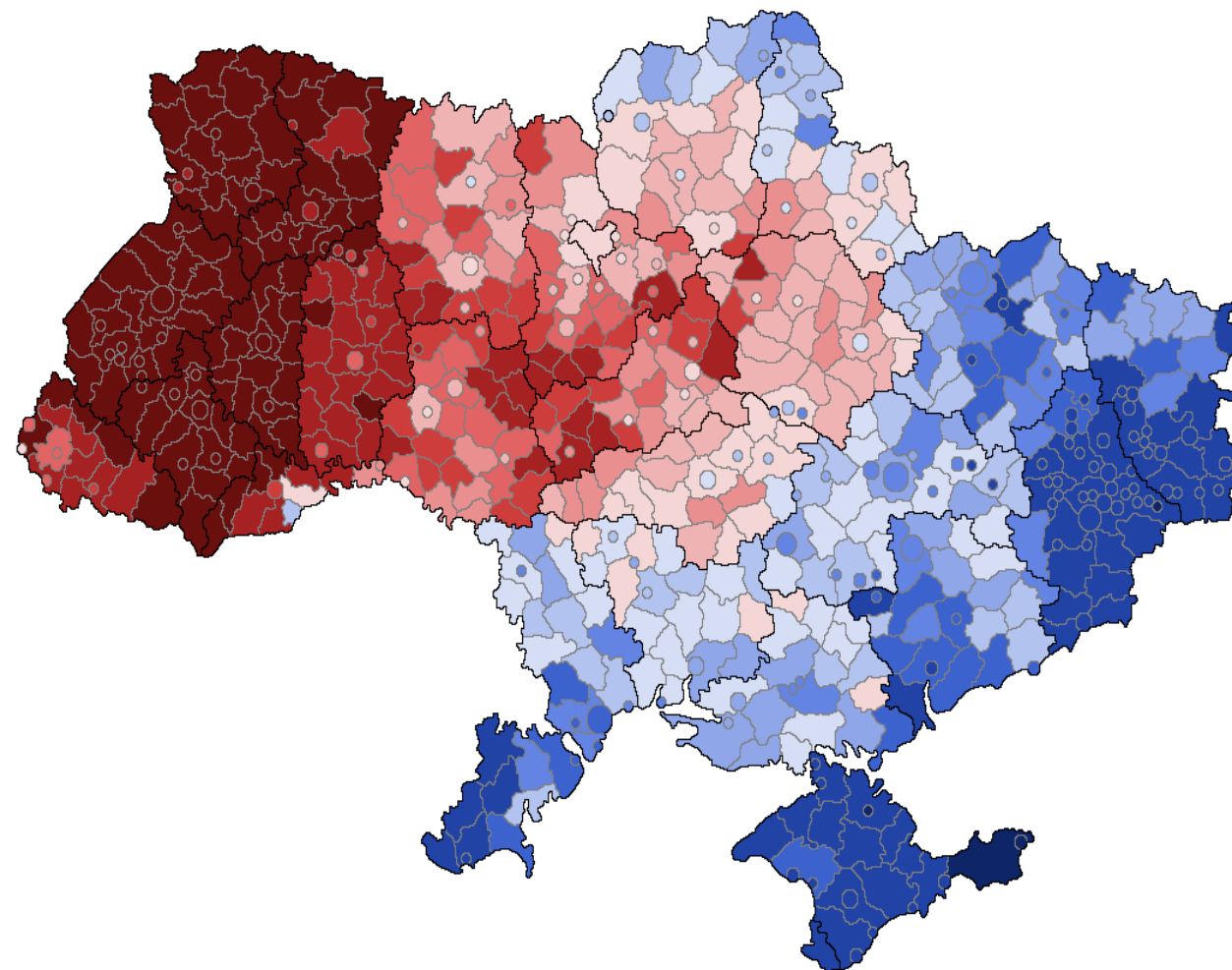
Kontext

- 1992 nezávislost a vstup do CHG, ekonomické reformy a vleklá ekonomická krize
- 1997 smlouva o partnerství s Ruskem a NATO (garance hranic)
- 2004 oranžová revoluce: sblížování s EU
- 2010-2013 vláda V. Janukovyče se opět sblíží s Ruskem
- 2013/14 **Євромайдан** (Революція гідності) > podpis asociační dohody s EU
- 2014 obsazení Krymu Ruskem, válka na východní Ukrajině
- 2015 zákaz propagace komunistické symboliky
- 2018 vystoupení z CHG
- 2019 autokefalita ukrajinské církve
- 2022 Ukrajina napadena RF

Jazyková politika

- **Jazyky na Ukrajině**
 - jazyky pův. [obyvatel](#) (Krym. Tataři s nárokem na vzdělání, Krymčáci, Karaimové),
 - Menšinové jazyky s rozšířenou ochranou (2020): běl., bulh., gagauz., řeč., něm., maď., mold./rum., rum., ruš., sloven., jidiš
 - Uznání (2020): rom., rusín.
- 1989 **Про мови в Українській РСР**: ukr. státním jazykem, jazyk vzdělání, administrativy a médií, povinnost státních činitelů ovládat ukr. i ruštinu
- 1996 **Ústava** - ukrajinština státní jazyk, zabezpečení fungování ve všech sférách, ochrana ruštiny a jazyků menšin, právo na vzdělání v mateřském jazyce
- 1999 **Rozhodnutí ústavního soudu**: administrativa a veřejný život na celém území musí být vedena ukrajinsky, na Krymu vedle ukrajinštiny lze použít i ruštinu
- 2006 platnost Evropské charty regionálních a menšinových jazyků
- 2007 **Міжнародна українська школа** – podpora výuky ukrajinštiny v zahraničí, dnes VŠ ukrajinistika v 36 zemích světa.
- 2012 **Про засади державної мовної політики** - zákon na podporu regionálních jazyků, 2018 prohlášen neústavním

Jazyková politika po r. 2014

- 2016 doplnění zákona o TV a rozhlasu: 60% - 75% obsahu ukr., 35% písní ukr. nebo 60% jazyky EU, co není ukr. s titulky
- 2019 Про забезпечення функціонування української мови як державної
 - ukr. = jazyk mezikulturní komunikace
 - povinnost umět ukrajinsky (také podmínka občanství)
 - jednací jazyk a jazyk dokumentace
 - menšiny mají právo na vzdělání ve svém jazyce jen MŠ a ZŠ
 - jazyk vědy ukr. nebo angličtina, u článků i jazyk EU
 - pokud tisk ne ukr., pak stejný náklad i ukr.
 - 50% produkce vydavatelství ukr.
 - vlastní názvy ukr.
 - podobná práva jako ukr. mají jazyky pův. obyvatel
- 2021 (1.1.) – vstupuje v platnost 30. článek téhož zákona
 - Komunikace v obchodu a službách má být vedena ukr., pokud klient nepožádá o jiný jazyk
 - Veškeré informace o výrobcích a službách musí být v ukr., informace v jiném jazyce nesmí být delší než informace ve státním jazyce
 - V případě porušení zákona si klient může stěžovat jazykovému ombudsmanovi
- 2024 vládní program na rozšíření znalosti ukrajinštiny doma i v zahraničí

**Я ЗА ЄДИНУ
ДЕРЖАВНУ МОВУ!**

Тобі рідна російська - розмовляй
нею, я завжди тебе зрозумію, бо
я поважаю тебе!

Відповідай і ти мені та нашій з
тобою державі взаємністю -
**люби і поважай
душу України - її мову!**

Jazyková situace 2017-2022

- **Národnost:**

- ukr. 88%
- rus. 9%

- **Mateřský jazyk:**

- ukr. 63%
- oba: 18%
- rus. 17%

- **Denně používaný jazyk:**

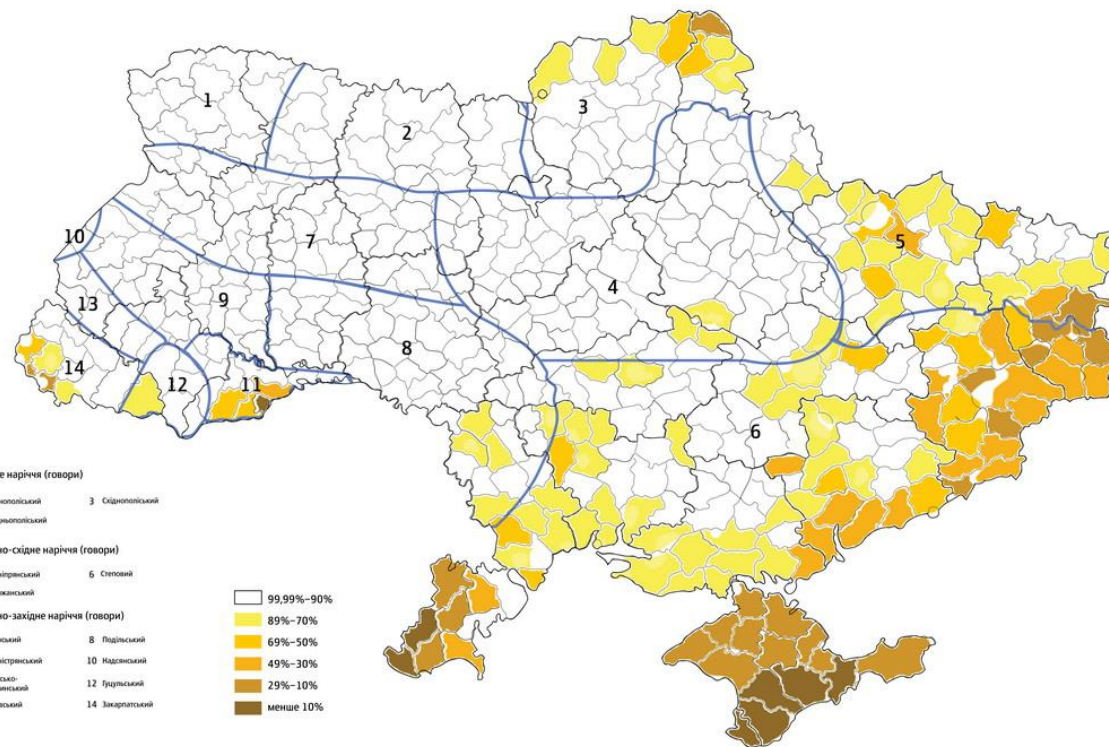
- ukr. 46%,
- oba: 21%,
- ruš. 33%

- **Vzdělání SŠ 2020/21**

- 97% ukr. jazyk vyučovací

- **Změny 2017-2022**

- 76% považuje ukrajinštinu za mateřský jazyk
- O 8% zvýšení užívání ukr., o 11% se snížilo užívání ruš.
- 20% > 7% pro dání ruštině statusu úředního jazyka

Fonologické a pravopisné tendence

- **obnovení písmena r** (1990, zrušeno 1933) > v tisku i hyperkorentní užití: *Ярослав Гашек*
- **rozšiřování forem s i**: *заготовка* > *заготівка*, *бойня* > *бійня*, *кросовки* > *кросівки*
- **šíření iniciálního В-/ -у** (*унутрішній*, *вточняти*)
- **ukrajinizace cizích osobních jmen**: *Іван Павло II*
- 2019 **pravopisné změny**, dublety se staršími tvary (*кров*, gen. sg. *крови/і*), psaní cizích slov (*міт/міф*, *паўза/паўза*, *проект* > *проект*),

17.04-20.04

ВСІ КЕДИ ТА КРОСІВКИ

-30%

та ще +10% додатково при оплаті online

NIKE adidas new balance PUMA saucony UNDER ARMOUR lecoq sportif FILA CMP WINDSOR SMITH NOKWOL MIRATON

Lexikální tendence

- **Dearchaizace:** *речник (прес-секретар), хрестиківка (кросворд), вислід (результат), середмістя (центр)*
- **Konkurence slov různého původu:** *тираж/наклад, номер/число, секретний/таємний*
- **Aktivizace předsovětských purismů:** *штрафний/карний, рюкзак/наплечник*
- **Snaha o nahrazení cizích slov místními:** *летовище (аеродром), скоростріл (кулемет), гвинтокрил (вертолет), світлина (фотографія), прозірка (слайд)*
- **Nahrazení rusismů:** *кофе > кава, банкрут > банкрут, вуз > внз, заложник > заручник, відзив > відгук*
- **Aktivizace dosud menšinového lexika:** *потяг/поїзд, налаштувати/настроювати, снадійний/снотворний*
- **Polonismy:** *валіза, мапа*
- **Etnografizace:** *хатний телефон*
- **Politické okazionalismy:** *правосек, порошенківець, фашист*
- **Zargon inspirován leckdy ruským:** *бабки, прикид, засвітитися, наварювати, тусівка*
- Viz také [Ukrajinsko-český slovník neologizmů](#)

СЛОВНИК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

СЛОВНИК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗАВЕСТИ ТРАКТОР

МАМКУВАТИ

• найнеочікуваніший аргумент у будь-якому діалозі. Застосування засобів для боротьби, яких ніхто не очікує.

• Не виконувати простих дій задля збереження власного життя. Слово з'явилося після реакцій багатьох батьків на тривоги та евакуації.

Приклад:

А потім він завів трактор та почав казати, що не має посуд бо сьогодні вівторок.

Приклад:

Він мамкує та не хоче йти до сховища.

Preference charakteristických morfologických a syntaktických forem

- syntetické futurum (*одержуватимемо*),
- stupňování (*найвдалиший*)
- **pádové koncovky**
 - šíření gen. sg. -у m. -а v o-kmenech: *коридору, сафаро*
 - šíření dat. sg. -ові/єві (*студентові, лікареві, dokonce neutra: літові*)
 - u i-kmenů návrat koncovky -и: *осені/осени, молодости/молодості*
 - šíření vokativu
 - rozšiřování subst. s totožným gen. a akuz.
- **přivlastňovací zájm. їхній**
- oslovení *Пане/Пані* + křestní jm.
- **nahrazování vazeb**
 - např. *по* + ins. > *прогулянка парком, спілкування телефоном*

Slovotvorba

- **přechylování:** директор - директорка, професор - професорка, лідер - лідерка
- **nahrazování přípon:**
 - -ник místo чик/щик: виборник, переносник, комп'ютерник
 - -ння místo -ка: доставка > доставлення, чистка > чищення
 - -ковий místo -очний: заявочний > заявковий
 - -овий místo ний: атомовий, спортовий
 - produktivnost přípon -ець (спортовець/спортсмен, Євромайданівець), -ця (мамця), -ка (господарка/господарство, таксівка)
 - -видний místo -подібний
 - omezení -ир-: дотувати, компостувати
- **rozvoj deverbativ:** ізолювати, зізолювати, ізолювальний, ізолівний, ізолювний, ізолювання, зізолювання

ОБЛАСНІ АДРЕСНІ ЗАБИРАННЯ ТА ДОСТАВЛЕННЯ
ВАНТАЖУ З МІСТ:

▪ ХМЕЛЬНИК ▪ ЛІТИН ▪ КАЛІНІВКА

**ДОСТАВКА ВАНТАЖУ
ПО УКРАЇНІ**

Дисконтна програма
Можливість упаковки вантажу
Підйом вантажу на поверх
Страховання вантажу

Логістична компанія "Делівері" пропонує вигідну ціну
перевезення за 24, 48 і 72 години:

215 представництв, 143 міста

300 магістральних і 500 внутрішньоміських рейсів щодня

з питань звертатися: (067) 644-03-96, (097) 190-06-19, (067) 623-41-24

Ukrajiniština mimo Ukrajinu

- Ukrajinské komunity se sdružují v [Світовий Конгрес Українців](#)
- [Ukrajinskojazyčné teritorium](#) nejvíce přesahuje do Ruska (včetně osídlení v Asii), jazykově většinou přešlo na ruštinu
 - ve folklóru se uplatňuje **балачка** (horská, kubáňská, donská), snaha o výuku v Krasnodarském kraji 2005, zápis ruským pravopisem,
- Ochrana jako [menšinový jazyk](#) podle Evropské charty regionálních a menšinových jazyků: Bosna, Chorvatsko, Polsko, Rumunsko, Srbsko, Slovensko, významná přítomnost v [Česku](#) (ofic. nár. menšina) a Moldávii
- [Úřední](#) v mezinárodně neuznaném Podněstersku,
- Na [Slovensku a v Polsku](#) autochtonní obyvatelstvo používá jak ukrajiništinu, tak místní varietu spisovné rusiništiny
 - organizace: [Союз русинів-українців Словацької Республіки](#) (časopis Нове життя), [Об'єднання українців у Польщі](#) (časopis Наше Слово)
- V souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu 2022 – [přítomnost ukrajiništiny v jazykovém prostoru EU a dalších zemí](#)

1
(3390)
16. 1. 2015
Cena 0,40 €

НОВЕ ЖИТТЯ

DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV-UKRAJINCŮ SR • ДВОТИЖНЕВИК РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ СР

Різдво за юліанським календарем

Різдво Христове 7 січня за юліанським календарем у Словаччині святкують переважно вже лише православні віруючі, які в основному проживають у Пряшівському краї. Серед частини духовенства і віруючих цієї церкви помічається навіть тенденція до повторного повернення до григоріанського календаря до юліанського і до святкування Різдва Христового і Великодня за юліанським календарем. Вже другий рік православні богослужби за юліанським календарем відбуваються у новозбудованому Храмі св. Ростислава на Томашиківій вулиці в Братиславі, настоятелем якого є уродженець Кленової о. прот. Йосиф Гаверчак. Різдвяні богослужіння за юліанським календарем відбувались і в декотрих місцях в західній і центральній частині Словаччини, в тому числі в Брезовій под Брадлом,

Топольнанах, Нітрі, Жиліні, Бановцях над Бебравою та інде. Традиційне повечеріє 6-го січня і Різдвяна Літургія 7 січня пройшли у Пряшеві в Храмі св. Олександра Невського за участю найвищого представника церкви – архієпископа Пряшівського, Митрополита Чеських земель і Словаччини Ростислава (у світі Андрій Гонт). Владика у своєму слові з нагоди Різдва Христового закликав віруючих зберігати церковні традиції нашого народу, дотримуватись віри предків, знаходити в церкві джерела духовності, віри, надії і любові і тим самим укріпляти власні сили у боротьбі з гріховністю і бездуховністю у власній душі.

Православні в Словаччині (за винятком декотрих сіл у Східній Словаччині) дотримуються юліанського календаря, подібно, як, наприклад, православні церкви в Єрусалимі,

Росії, Україні, Польщі, Сербії, Грузії та декотрих інших країнах. Навпаки, григоріанського календаря дотримуються православні в Константинополі, Александрії, Румунії, Болгарії, Греції і сирійсько-православна церква, які святкують Різдво 24 і 25 грудня.

За офіційною статистикою, до православної церкви у Словаччині зголошується близько 50 тисяч віруючих.

На протязі останніх 40 років греко-католики у Східній Словаччині, в основному від 70-х років ХХ століття, поступово почали переходити з юліанського на григоріанський календар. Щедрий вечір і Різдво Христове за юліанським календарем святкують вже лише три останні греко-католицькі села – Ялова, Стриговець і Шмиговець на Синищині.

Мирослав ІЛЮК.

Живемо вже 15-ий рік 21-го століття. При вступі у третє тисячоліття ми надіялися, що людство повчиться з своєї історії, зокрема з багатотрагедійного 20-го століття, позначеного двома жорстокими світовими війнами.

Та, як здається, нічого не змінилось. Збройні конфлікти і надалі спалахують, в тому числі і недалеко на схід від нас. А він має безпосередні наслідки і на нас. Крім іншого, в листопаді минулого року, після майже 20-річної діяльності,

радує, що нам вдалося в Пряшеві заснувати нову установу культури, до якої за понад рік своєї діяльності знайшло стежку чимало людей. Центр української культури – хоч він ще не є повністю добудований – зорганізував вже досить багато власних акцій, але поступово стає притулком для всіх, хто займається благородною роботою на ниві нашої культури. Особливо радує, що дороги в Центр поступово знаходять і молоді люди. Це те, про що ми говоримо вже дов-

На порозі Нового року

було закрито Генеральне консульство України в Пряшеві, яке в багатьох випадках було значною опорою для нас.

На захід від нас – в Братиславі та Брюсселі – вирішувалася доля наших періодичних видань, що натяглося на повні чотири роки. У 2011 році державні субсидії на видавання газети, яку якраз читаете, у порівнянні з 2010 роком були скорочені на 50%, про що видавець, тобто СРУСР, було повідомлено початком липня, коли половину планованих номерів вже було випущено. Наступні номери газети

рі роки, але активізація молодих людей не йде такими темпами, як би хотілося.

На жаль, дуже звулилася база дітей та молоді, які навчаються в школах з українською мовою навчання. З початку цього навчального року вже не працюють школи в Габурі та Хмельовій, Гуменську основу школу-інтернат було реорганізовано і навчання вже проходить в об'єкті іншої школи міста. Утримати і стабілізувати хоч би ті школи, які ще залишилися, є далішим нашим великим завдан-

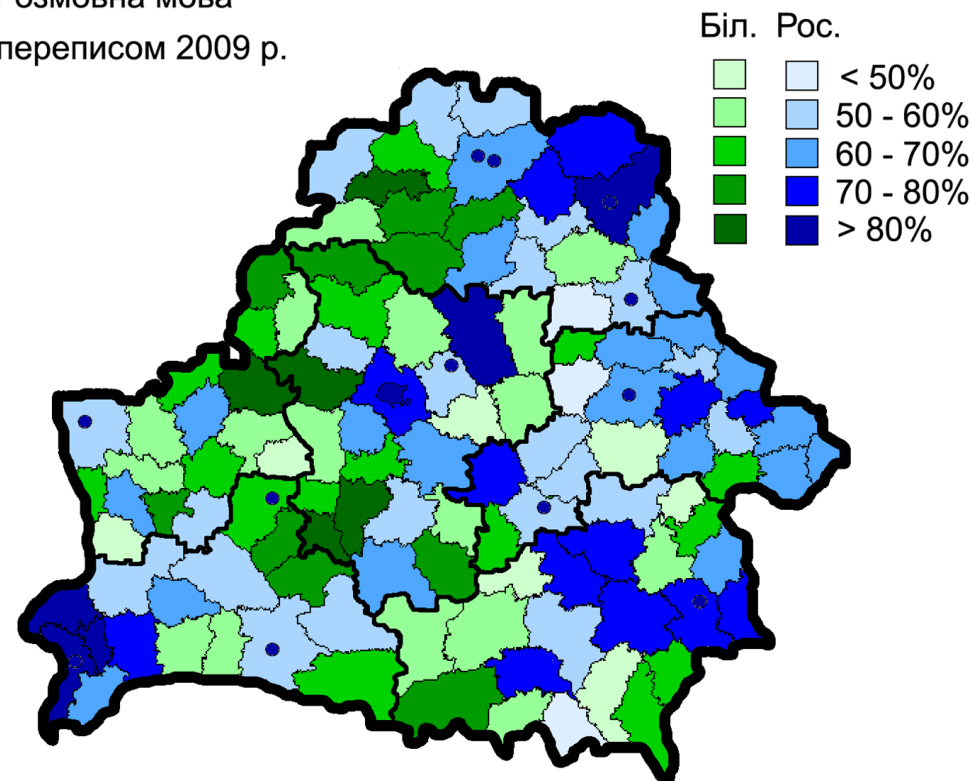

Белоруско

Kontext

- 1990 běloruština státní jazyk
- 1992 nezávislost a vstup do СНГ > snaha o rozšíření užití běloruštiny
- od 1994 éra **Alexandra Lukašenka**
- 1995 podle referenda **zrovnoprávnění ruštiny s běloruštinou** (tak v ústavě 1996) > faktické zastavení procesu bělorusizace
- 1997 **Svaz Ruska a Běloruska**
- od 2010 další ekonomická integrace s Ruskem
- 2020-2021 vlna protirežimních protestů – potlačena
- 2022 útok na Ukrajinu s podporou Lukašenkova režimu

Розмовна мова
за переписом 2009 р.

Jazyková politika

- 1998 Revize jazykového zákona
 - zaměstnanci úřadů musí umět oba jazyky, na běl. dotaz běl. odpověď
 - V ostatních případech lze použít běl. **nebo** ruš.
 - běl. povinný předmět a jazyk kultury
 - Proti neologismům: “В средствах массовой информации не допускается искажение общепринятых норм используемого языка.”
- 2016 *Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры*
 - prioritou ochrana, zachování a popularizace běl., podpora výuky běl. v zahraničí
- 2017 (platnost 2019): **Положение о порядке функционирования интернет-сайтов государственных органов и организаций**
 - základní úřední informace musí být v běl. (ale nikoli aktuální)
- Nejvýznamnějším dalším jazykem **polština** na sz. země - postupná asimilace

Jazyková situace

- **Celkový stav:**
 - běloruština jako mluvený jazyk ustupuje
 - UNESCO klasifikuje jako **vulnerable**
 - 2009: 53,2% běl. mater. jaz., 70% rus. hlavní jazyk
- **Média**
 - Televize: dominuje ruština (běl. jen pořady), většina rozhlasu v ruštině
- **Vzdělání**
 - 1996/7: 29,4% > 2018-19: 11,1% se učí v běloruštině (minimum ve městech), VŠ v ruštině kromě bělorusistiky
- **Dvě spisovné normy**
 - **oficiální** (na základě reformy 1933)
 - **klasická/taraškevica** (užívaná zejména politickou opozicí, v módě od konce 20. století, 2004 Wikipedia)

САЦЫЯЛЬНАЯ РЭКЛЯМА АД ВАРОНЫ

Lexikální variantnost

- **ruština vs. ukrajinština/polština jako zdroj výpůjček:** *тынаграфія/ друкарня (= ukr.), спартсмен/ спартовець, вадзіцель/ кіроўца, веласіпед/ ровар, тратуар/ ходнік, тыфраж/ наклад, веласіпед/ ровар, мерапрыемства/ імпрэза, гума/ рызіна, працэнт/ адсотак, квіток/ білет*
- **čerpání z ruténštiny:** *таможня > мытня, ручка > асадка, архітэктар > дойдід*
- **purismus:** *гулецъ/ ігрок (у футбол) вітальня/ прыхожая, мабільнік/ гутарык/ далькажык, сабака/ малпа/ слімак, варатар/ брамнік*
- **etnokulturní paralelismus:** *царква/ касцёл, прыход/ парафія, епіскап/ біскуп*

КВІТКІ БЕЗ КАМІСІІ СА ЗНІЖКАЙ 10%

"Наша піва" Вуліца Кульман, ГЦ "Манетка", 18 сектар, павільён 4

Pravopisná a morfológická variantnosť

- **foneticko-fonologická** (zápis cizích slov): *камп'ютар/ кампутар, вiндсёрфинг/ вiндсерфинг,*
- **vliv 2 spisovných variet:** *Еўрасаюз - Еўразвяз, газета/ газэта,*
- **morfológie:** *дадзiм/ дамо, ядзiм/ ямо*
- **slovtvorba**
 - **u substantiv:** *выступленне/ выступ, выступальнiк/ выступовець; мовазнавец/ мовазнаўца, грантадавец/ грантадаўца, мосцiк/ масток, заплечнiк/ пляцак, вучыльнiча/ вучэля, мiльцiгянер/ мiльцiгянт*
 - **u рiёд. jмен:** *спартовы/ спартыўны, фiрмовы/ фiрменны, цэнталёвы, , рыначны/ рынкавы,*

25/07/2018 08:40

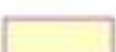

СТВОРИМ РАЗАМ
★ ЛАГАТЫП І ★
ФІРМОВЫ СТЫЛЬ

ДНЯ ВОЛІ 2019!

Běloruština v Polsku

- **Podlaské vojvodství**, asi 44 tis., v 5 obcích pomocný admin. status (zejm. na území poleských nář.)
- **Školství:** vyučuje se jako předmět (i s historií) v MŠ, ZŠ, 2 gymnázia, VŠ od 1956 katedra ve Varšavě, vyučuje se v Białymstoku, Lublině
- **Média:** týdeníky (Hiba), časopisy, rozhlas: *Racyja*, *Euroradio*, televize *Belsat* (Varšava) - jediná plně běl. televize

- gminy, w których język białoruski jest językiem pomocniczym
- gminy, które zgodnie z ustawą mogą wprowadzić język białoruski jako język pomocniczy
- gminy, w których mniejszość białoruska wg spisu z 2011 stanowi pon. 20%, zaś wg spisu z 2002 stanowiła pow. 20%

Rusínština

Medzilaborce
časť
Vydraň

Меджілабірці
часть
Выдрань

Jazyková otázka v Karpatech

- Oblasti, kde žijí Rusíni:
 - Підкарпатська Русь (bez všeobecné normy)
 - Лемковина (norma existuje, obyvateľstvo roztrášené)
 - Пряшівська Русь (uznaná norma)
 - Войводина (zsl. jazyk, úřední v Srbsku, uznán v Chorvatsku)
 - Малярсько
- Paralelně část Rusínů (mimo Vojvodinu) za svůj spisovný jazyk považuje **ukrajinštinu**
- 1992 **1. kongres rusínského jazyka** (Bardejovské kúpele) – přijetí rétorománského modelu, úkolem vytvořit samostatné normy pro každou oblast podle místního nářečí, myšlenka sjednocení v budoucnu (švýcarský model)
- Wikipedia <https://rue.wikipedia.org/> (v různých varietách)
- Klasifikace UNESCO: **vulnerable**

Slovensko

- Tisk: *Русин* (od 1990, Medzilaborce, Prešov), *Народны новинкы* (od 1991)
- 1990 Divadlo Alexandra Duchnoviče – změna jazyka z ukrajinštiny na rusínštionu
- 1993 **Институт русиньского языка і культуры** (Prešov)
 - В. Ябур, Ю. Панько: *Правила русиньского правопису*. 1994
 - Я. Гриб: *Буквар про русиньскы діти*. 1994. a další učebnice
- 1995 **vyhlášení kodifikovaného jazyka**
- Od 1997 **zavedení do škol**
- 1998 fungování Oddělení rusínského jazyka a kultury na Prešovské univerzitě
- 2021: 38 679 mluvčích a 23 746 národnost (ukrajinština: 7608 a 9451)

Перегляд найважливіших змін од 15.10.2020

- запераяють ся вшиткы базены, аквапаркы, веллнесс/фітнесс центры, обекты, в котрых ся реалізують культурны выступліня (кіна, театры...),
- кількість клієнтів в обектах 1 особа на 15 м2, вступити можуть лем особы з тілеснов теплотов найвеце 37 °С,
- обекты верейного стравованя можуть подавати їдло і напої в екстерьері (терасы) і продавати забалены із собов,
- громадны акції ся можуть реалізувати лем до 6 особ, вынятком суть наприклад акції найвысшых змагань (гокей, фотбал...)
- повинне є мати закрытый ніс і рот в екстерьері, інтерьері і у верейнім громаднім транспорті,
- особы над 65 років мають выділений час на накупованя potravин і дрогерії од 9:00 до 11:00 (понеділєк аж пятніця); але можуть вывжыти і іншый час.

Polsko

- 1989 začal rusínsky vycházet časopis *Besida* (Krynica) – organizace *Стоваришыня Лемків*
- 1991 výuka jazyka předmětu v obci Uście Gorlickie
- 2001 lemkovská filologie v Pedagogické akademii v Krakově
- 2000 Ф. Фонтанський, М. Щомяк: *Граматыка лемківського языка*
- 2005 *Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym* – nikde není 20% (= není úřední jazyk)
- 2011 Lem FM rádio
- 2021: 6147 mluvčích vs. 13 607 národnost (nejvíc v Dolním Slezsku, centra Lehnice a Uście Gorlickie v Malopolsku)

Як остерігат горлицкій повіт, в звязку з проходячым Национальным Повселюдным Списом Жытелів і Мешкань явили ся уж першы переступства і пробы незгідного з правом діяня даякых осіб, на котры треба мати позір.

Злочынці головно за справом інтернетового самоспису хотят перевзяти особовы даны, предовшыткым од сеньорів.

Спис зачал ся 1. квітня/апріля і буде тырвал до кінця вересня/септембра 2021 р. В звязку з пандемічном ситуаціом Головний Статистичный Уряд од початку заохочал вшыткых, жебы робили тзв. самоспис – через інтернет, так жебы як найменше ангажувати інчы методы (тота форма єст вызначена як головна).

Зато тіж з причыны проходячого інтернетового самоспису явили ся уж першы пробы переступных діянь. Єдном з метод переступців єст підсылання сеньорам нелегальных інтернетовых сайтів, до яких мают доступ, і пак видят, яки даны вводят особы в підставленым списі.

Найчастійше такы мотузкы до сайтів сут пересыланы через майльовы відомости, комунікаторы і відомости SMS.

Hlavní rysy rusínských norem

Fonologie

- slov. norma z nářečí s pohyblivým přízvukem vs. pol. norma má přízvuk na penultimě
- oproti ukr. obsahují *ы* (také po velarách), slov. *ѣ*, širší výskyt *рь, ґ*, lemk. výslovnost *ш* (Л: ЦІЛЫ)
- rozdíly prání *и/i/ы* po sykavkách: slov. *жыты, шырокый чыстый* vs. pol. *чыстый*
- pol. měkké sykavky ve skupinách souhlásek *сьпівати* vs. slov. *співати, зьвізда* vs. *звізда*

Pravopis

- slov. *знав* vs. pol. *знал*
- slov. psaní *і* jako měkčení (*ніс, лівый, цілий*) - pol. jako v ukr.

Morfologie

- slov. *читам - читать, мам - мать/має* vs. pol. *чытам - чытаю, мам - ма(е)/мат*
- ins. sg. a-kmen. a i-km.: slov. *женов, землѣв ночов* vs. pol. *женом, земльом, нічю/ночом*

- **Lexikum:** mocný vliv dominantních jazyků

7.-9. юл 2023
Малый Липник

Русиньска ватра

Пятниця 7.7.2023

Головна сцена

19:00 – 19:45 школа народного співу з Іванов Брітлових
20:00 – 21:00 концерт Весур русиньських голосів
– Домініка Новотна, НМ Радослава Кертіса, Антон Коця, хлопці з ФК Кечера з Якубян

Супроводний стан

21:00 – 22:00 школа народного танця із Славоміром Ондейком – танці із села Якубяни
22:00 – 01:00 забава з НМ Радослава Кертіса

Зона про діти

18:00 – 22:00 активіти про діти з герцями Театру А. Духновича – Зузанов Ковалчіковів і Владіміром Рогачом

Субота 8.7.2023

Головна сцена

16:30 – 17:30 Мозаїка регіону – програм колективів і солістів з регіону (ФК Старолібовнян, ФГ Удолчанка, ЖСГ Литманівка, ФГ Ялінка, Матуш Поллак, Наталія Петьцова, Штефан Ганзелі, Марія Шілловська)

18:30 – 19:30 Вітайте сушиле – програм гостей (ФК Горнал, ФК Боревка, НМ Матея Тополівського)

20:30 – 21:30 Вода – тематичний програм (ФГ Шнява, СГ Стужіца, Домініка Новотна)

Супроводний стан

14:00 – 15:00 Публічна награвка Бісіды НЕВ, Редакція народностного выселания Радія Патрія, РТВС (модерує Давід Палашак)
17:30 – 18:10 Партя – сімбол дівоцтва (бісідя о ішпеціфіках спішських і шарішських парт із зберательков /Домініков Сакмаровов)
18:10 – 18:30 презентация публікації О угорських Русах (Русинь) в перекладі і історичнім коментарі
19:30 – 20:30 школа танця із Славоміром Ондейком – танці із села Кампонка
22:30 – 03:00 забава з НМ Рутенія

Ареал коло рікы

22:00 – 22:30 палія ватры з круговыма танцями, огнестрой

Зона про діти

14:00 – 21:30 активіти про діти – (промітання і читання русиньських приповідок, гри з дітми, школочка співу, школочка танця, скакачій град, шмыкалка, малеваня на тварь)

Гастроноза

од 14:00 3 регіональной кухні (коштованя регіональных спеціаліт, презентация сел)

Неділя 9.7.2023

Грекокатолицький храм св. Козмы і Даміана

10:30 – 11:30 славностна св. літургія

11:30 – 12:00 концерт духовной пісні – хор Archangelicos при Храмї св. апостолів Петра і Павла в Попрадї

KULT MINOR

Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultury národnostních menšin

molody. Rusyny

ELROMED

Ruthenia

АЕМ FM

РУСИНЬСЬКА

Rusyn shop

Одгукний сайт Русиньска ватра

agentúra

ІнфоРУСИН

RUSYN.sk

Farnost' Malý Lipník

ELRON s.r.o.

LUKOVANSKÉ OSVETOVÉ STREDISKO

VERBEX

rusyn FM

RADIO PATRIA

Peter Hutník

RADIO REGINA VYŠNÍ

Vladimir Leško

Вісник Русиньска ватра

rtv: REGIONALNÉ TV STREDISKO

История русского языка
и. В. В. Виноградова РАН

БОЛЬШОЙ
Словарь
церковнославянского яз
НОВОГО ВРЕМЕНИ

История русского языка
и. В. В. Виноградова РАН

БОЛЬШОЙ
Словарь
церковнославянского языка
НОВОГО ВРЕМЕНИ

А-Б
Том I

В
Том II

СЛОВАРН
XXI

СЛОВАРН
XXI

Další variety

Smíšené jazyky

- **Termíny**

- **Mixed language** – promluva vznikající mícháním dvou jazykových kódů, při určité stabilizaci vzniká:
 - **Fused lect** – označení variety předpokládající bilingvismus mluvčích
 - **Pidgin** – označení variety používané jako dorozumivací prostředek, neumějí-li partneri vzájemně svůj jazyk → **kreol** – pidgin, který se stal mateřským jazykem

- **Bývalý SSSR:**

- hybridní variety vzniklé v kontaktu ruštiny s místními jazyky
 - **Fused lect se slovanskými jazyky:** vitální (suržyk a trasjanka)
 - **Pidginy s neslovanskými jazyky:** skoro či úplně zaniklé: [russenorsk](https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/Eldre/Russenorsk/) (<https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/Publikasjoner/Spraaknytt/Arkivet/Eldre/Russenorsk/>), pidgin ostrova Mednyj (na Aleutách), kjachtinstina

– *Drasvi, gammel god venn på moja! Kor ju stannom på gammel ras?* (God dag, min gamle, gode venn! Kvar var du i går (eig. på gammel gang)?)

– *Ju spræk på moja kantor kom.* (Du sa du skulle komma på kontoret mitt.)

– *Moja på ander kantor, nokka vin drikkom, så lite pjan kom.* (Eg var på eit anna kontor, drakk litt vin, og så blei eg litt full.)

– *Tvoja fisk kopom?* (Skal du kjøpe fisk?)

– *Saika kopom i på Arkangelsk på gaf spaserom.* (Eg skal kjøpe sei og segle til Arkangelsk.)

– *Kak pris? Mangeli kosta?* (Kva er prisen? Kor mykje kostar han?)

– *En voga mokka, så galanna voga treska.* (Ei våg mjøl til halvanna våg torsk.)

– *Eta grot dyr. Værsegod, på minder prodaj!* (Det er svært dyrt. Ver så god, sel billegare!)

– *Ju kanalijunka! Trokk om trokk.* (Du din kanalje! Vare for vare.)

Suržyk a trasjanka

- Hybridní (fused lect) variety
- Трасянка (Bělorusko)
 - Corpus: <https://uol.de/ok-wrgr>
 - Běloruský přízvuk v ruštině : *ʎ*, jakání, *шч*, tvrdé *ч*, *р*, *й*, rozdíly v přízvukování, občas koncovky (бывае), lexikum
 - ruské kměny s běl. koncovkami: *втары* (други), *зеркалы* (люстры), *палучае* (атримлівае), *bělorusiŭace rus. sloŭ: даўлення* (націск), *састаяння* (стан)
 - tendence k zachování pouze fonologických bělorusismů a **пřechod k ruštině**
- Суржик (Ukrajina, částečně Moldávie, Donská oblast v Rusku):
 - нарѣ. *денгі* (гроші), *мішати* (заважати), *согласен* (згоден), *відмінити* (скасувати), *отвітить* (відповісти), *калку*, *ruská synsémantika* (щас, даже, хто-то), *по вулицям, самий лучший, прийняти участь*
 - v ukr. po událostech na vých. Ukrajině roste loajalita k ukr. jazyku - vzrůstá vliv ukr. a **пřechod k ukr.**
 - Různé prolínání ruského a ukrajinského přízvuku, s rychlým přechodem na ukrajinštinu se ale mění výslovnost ukrajinštiny (výslovnost *в* na konci slabiky, *i/u*, *шч* atd.)

Církevní slovanština

- liturgický jazyk
 - **výhradní:** Ruská pravoslavná c.
 - **spolu s vernakul. jaz.:**
 - pravoslav.: srb., bulh., polsk., čes.-slov., americ.
 - řecko-katol.: čes., sloven., ukr., rusín...
 - slavnostní (zvláštní normy):
 - římsko-katol.: chorv., čes.
- Vznikají **nové formulaické texty** k novým svatým (zejm. akathisty), obrovské množství učebnic i pro děti (zejm. v Rusku)
- **Slovníky**
 - А. Бончев: *Речник на църковнославянския език.* София 2002-2012.
 - *Большой словарь церковнославянского языка нового времени* (РАН) 2016-

Б Б Б

Б Б Б

БѢЖИ БѢЖИ

БѢЖ БѢЖ

БЖЕ БЖЕ

БЛАГО БЛАГО

БЛГОВѢЩЕНІЕ БЛГОВѢЩЕНІЕ

БІБЛІА БІБЛІА

БЫТІЕ БЫТІЕ

Bibliografie

- Magocsi, P. R. (red.): *Русинський язык*. Opole 2004.
- Moser, Michael: The Ukrainian Language in the Temporarily Occupied Territories (2014–October 2022). *Kyiv-Mohyla Humanities Journal* 10 (2023): 2–48
- Беликов, В. И., Крысин, Л. П.: *Социолингвистика*. Москва 2001.
- Єрмоленко, С. (red.): *Українська мова*. Opole 1999.
- Зімаскі, В. Э., Дзядова, А. Х.: *Гісторыя беларускай мовы. Кароткі курс лекцый*. 2009.
- Лукашанец, А., Прыгодзіч, М., Сямешка, Л.: *Беларуская мова*. Opole 1998.
- Русанівський, В. М.: *Історія української мови*. Київ 2001.
- Крысин, Л. П. (ред.): *Современный русский язык. Активные процессы на рубеже XX-XXI веков*. Москва 2008.
- Лукашанец, Александр А. : Лексическая вариативность как фактор дифференциации близкородственных языков (к проблеме белорусско-русского языкового взаимодействия и взаимовлияния). *Јужнословенски филолог* LXXV, св. 2 (2019), 43-58.
- Судавичене, Л. В., Седобинцев, Н. Я., Кадькалов, Ю. Г.: *Історія русского літературного языка*. Ленинград 1990.
- Тараненко О.О. : Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі) *Мовознавство* 2 (3), 159-189
- Ширяев, Е. Н. (ред.): *Русский язык*. Opole 1997.
- Портал мовної політики: <https://language-policy.info/>
- Мова та суспільство: сучасна мовна політика в Україні <https://mcip.gov.ua/news/mova-ta-suspilstvo-suchasna-movna-polityka-v-ukrayini/> (27.3.2024)
- Михайл Едельштейн: Кудa хотят засунуть язык. Новая газета. 17.2.2023 <https://novayagazeta.ru/articles/2023/02/17/kuda-khotiat-zasunut-iazyk>
- Непроизносимая игра слов: как меняется русский язык в эпоху СВО <https://dzen.ru/a/ZBRjJrZFBokOilG>
- Владимир ДЕМЧЕНКО: Самые важные, необычные и забавные слова СВО: как «наглосаксов» накрывают артой, и что значит «Шольца повалить» Читайте на WWW.KP.RU: <https://www.kp.ru/daily/27596/4868609/> (20.12.2023)
- Зэтники и нетвойняшки. Каким стал специальный военный русский язык <https://carnegieendowment.org/politika/89259>
- <https://www.tvp.info/50115352/men-nauczanie-jezyka-bialoruskiego-prowadzone-jest-w-podlaskiem-i-w-warszawie-wieszwiecej>
- <http://www.nastaunik.info/node/16330> <http://www.nastaunik.info/node/17415>
- <https://zno.if.ua/?p=3456>

БЛАГОДАРЪЖ О ЛЮБОСЛАЪШАНИИ!

Спасибо за внимание!

Дякую за увагу!

Дзякуй за ўвагу!

Дякую за позорность!